

22. Вітвіцький С.С. Державний та громадський контроль в умовах розвитку громадянського суспільства : питання взаємозв'язку та взаємообумовленості / С.С. Вітвіцький // Форум права. – 2013. – № 3. – С. 88–92.

23. Сківірський І.О. Що розуміти під категорією «громадський контроль»? / І.О. Сківірський // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. – 2013. – Вип. 21. – Ч. 1. – Т. 2. – С. 226–229.

24. У І півріччі розпочато реалізацію 160 проектів у рамках державно-приватного партнерства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=246571121&cat_id=244277212.

25. Оголошення про проведення конкурсу з визначення приватного партнера для здійснення державно-приватного партнерства щодо модернізації окремих складових системи тепlopостачання в м. Малині [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=227033.

26. Підсумки Першого Форуму державно-приватного партнерства в Україні, який відбувся у Львові [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dialogueauc.org.ua/node/4183>.

27. Практичний посібник з підготовки техніко-економічного обґрунтування та застосування методики проведення аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://new.me.gov.ua/Services/StreamsService/0640ae90-dbd7-425b-88e4-b7791abc4092>.

28. Діагностичний огляд законодавства про державно-приватне партнерство [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.auc.org.ua/sites/default/files/files/Diagnostic%20Review%20October%2020,%202011%20UKR.pdf>.

29. Концепція розвитку державно-приватного партнерства в Україні на 2013–2018 роки. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 серпня 2013 р. 739-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KR130739.html.

ВОЛІК В. В.,
кандидат юридичних наук

УДК 352.656

АНАЛІЗ ОРГАНІВ УПРАВЛІННЯ СУБ'ЄКТІВ У ГАЛУЗІ МІСЬКОГО ТРАНСПОРТУ

Стаття присвячена аналізу органів управління суб'єктів у галузі міського транспорту. Виявлено, що залежно від організаційно-правової форми суб'єктів будуть різнитися органи управління. Специфічність діяльності суб'єктів у галузі міського транспорту обумовлює необхідність наявності спеціальних суб'єктів управління, які здійснюють управління транспортною системою міста в цілому.

Ключові слова: органи управління, організаційно-правова форма, суб'єкти, міський транспорт.

Стаття посвячена аналізу органів управління суб'єктів в отрасли городского транспорта. Установлено, что в зависимости от организационно-правовой формы субъектов будут отличными органы управления. Специфичность деятельности субъектов в сфере городского транспорта обуславливает необходимость наличия специальных субъектов управления, которые осуществляют управление транспортной системой города в целом.

Ключевые слова: органы управления, организационно-правовая форма, субъекты, городской транспорт.

The article is devoted to the analysis of the management of the entities in the sector of public transport. It is established that depending on the legal form of different subjects will be controls. The specificity of the activity of subjects in the field of urban transport necessitates the presence of special agents of management, which manage the transport system of the city as a whole.

Key words: control, legal form, subjects, urban transport.

Вступ. Сучасне місто потребує постійного коригування щодо збільшення або зменшення обсягів транспортного обслуговування, підвищення надійності, безперебійності, безпеки та якості перевезень пасажирів та вантажів. З одного боку, це потребує вдосконалення транспортної інфраструктури, а з іншого – підвищення якості управління міським транспортом та суб'єктами, що здійснюють діяльність у галузі міського транспорту. Для ефективного управління суб'єктом у його структурі створюються органи, наділені певною компетенцією. Залежно від форми власності, організаційно-правової форми та діяльності, яку здійснює суб'єкт у галузі міського транспорту, різними будуть органи його управління.

Дослідження органів управління суб'єктів господарювання ставало предметом наукового інтересу з боку вітчизняних та закордонних вчених; варто відзначити роботи В.К. Андреева, О.А. Беляневич, В.В. Лаптева, С.Ф. Покропивного, В.С. Щербини та ін. [1–5]. Дослідження органів управління суб'єктів у галузі транспорту здійснювали Ю.М. Коссой, А.М. Ткаченко, В.Й. Развадовський, М.П. Улицький та ін. [6–9].

Треба відзначити, що поза увагою дослідників залишилися питання управління окремим транспортним підприємством та міським транспортним комплексом в умовах конкуренції комунального та приватного транспорту.

Постановка завдання. Метою цієї статті є аналіз органів управління суб'єктів у галузі міського транспорту та виявлення спільних і відмінних рис із суб'єктами інших галузей.

Результати дослідження. В умовах організації управління транспортним комплексом міста великого значення набувають органи управління окремих транспортних підприємств. Це пов'язано з тим, що в умовах різноманітності форм власності на транспортні засоби та конкуренції комунального та приватного транспорту основним механізмом регулювання діяльності міського транспорту виступає замовлення на перевезення та диспетчеризація перевезень. Це, у свою чергу, потребує координації дій різних суб'єктів у галузі міського транспорту. Відповідно, виникає потреба у встановленні для таких суб'єктів певних організаційних, кваліфікаційних, технологічних та інших вимог, необхідних для забезпечення надання належного рівня послуг та якості транспортного обслуговування.

С.Ф. Покропивний зазначає, що згідно з виробничою й загальною структурою підприємства (організації) формуються конкретні органи управління ним (нею). Окрім внутрішніх органів управління підприємствами та організаціями, існують вищі органи загальнодержавного управління всіма суб'єктами господарювання [4, с. 67, 73]. Слід

наголосити, що це справедливо і стосовно органів управління суб'єктів у галузі міського транспорту. Отже, характеризуючи органи управління суб'єктів у зазначеній сфері, слід виділити органи управління суб'єктів господарювання, органів місцевого самоврядування та органів державної влади.

В.К. Колпаков під суб'єктом управління розуміє носія прав і обов'язків у тій чи іншій сфері правовідносин, здатного своїми діями реалізовувати надані права й виконувати покладені на нього обов'язки [10, с. 79]. Це означає, що суб'єкт права повинен мати комплекс передумов, які б дозволяли надати йому певні суб'єктивні права й обов'язки. До таких передумов належить наявність певної організаційно-правової форми, в якій здійснюється господарська або управлінська діяльність. Організаційно-правова форма передбачає, по-перше, певну структуру суб'єкта (органа управління), яка регулюється нормами права, статутним або штатно-посадовим розкладом. По-друге, порядок створення, діяльності, реорганізації та ліквідації, який в основному встановлюється законодавством України.

Наступна умова – це зовнішня відокремленість, яка характеризується наявністю системоутворюючих ознак, а саме: юридично відокремлене і закріплене майно, самостійний баланс, поточний та інші рахунки в банках, установчі документи (договір, статут, акт про створення суб'єкта, положення) й інші атрибути та здатність виражати і здійснювати волю у відносинах з державою або державну волю в процесі управління, можливість набувати від свого майнові й особисті немайнові права, вступати в зобов'язання і виступати в судових органах.

В юридичній літературі суб'єкти управління транспортом визначаються як органи, організації та їх посадові особи, створені у встановленому законодавством порядку спеціально для здійснення управлінських функцій, наділені правами й обов'язками, щоб своїми діями реалізувати надані права і виконувати покладені на них обов'язки [11, с. 64]. Основними принципами побудови системи управління транспортом є: 1) розмежування функцій державного управління та управління підприємств; 2) розмежування виробничих та регулятивно-контрольних функцій; 3) створення організаційних структур управління в об'єднаннях підприємств переважно на комерційній основі.

Структура органів управління суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність у сфері міського транспорту, залежить від організаційно-правової форми. Відповідно до ст. 97 ЦК України управління товариством здійснюють його органи. Органами управління товариством є загальні збори його учасників і виконавчий орган, якщо інше не встановлено законом. Загальні збори товариства своїм рішенням створюють виконавчий орган та встановлюють його компетенцію і склад. Виконавчий орган товариства може складатися з однієї або кількох осіб.

Дещо по-іншому здійснюється управління установою. Відповідно до ст. 101 ЦК України засновники установи не беруть участі в управлінні нею. В установі обов'язково створюється правління. Установчий акт може передбачати створення також інших органів, визначати порядок формування цих органів та їх склад. Нагляд за діяльністю установи здійснює її наглядова рада.

Великого розповсюдження серед суб'єктів господарювання у сфері міського транспорту набули товариства з обмеженою відповідальністю. Ст. 145 ЦК України встановлено, що вищим органом товариства з обмеженою відповідальністю є загальні збори його учасників. У товаристві з обмеженою відповідальністю створюється виконавчий орган (колегіальний або одноособовий), який здійснює поточне керівництво його діяльністю і є підзвітним загальним зборам його учасників. Компетенція виконавчого органу товариства з обмеженою відповідальністю, порядок ухвалення ним рішень і порядок вчинення дій від імені товариства встановлюються ЦК України, іншим законом і статутом товариства.

Діяльність комунальних підприємств у сфері міського транспорту залежить від рішень органів місцевого самоврядування. Так, ст. 78 ГК України встановлює, що кому-

нальне унітарне підприємство утворюється компетентним органом місцевого самоврядування в розпорядчому порядку на базі відокремленої частини комунальної власності і входить до сфери його управління. Орган, до сфери управління якого входить комунальне унітарне підприємство, є представником власника – відповідної територіальної громади – і виконує його функції у межах, визначених цим Кодексом та іншими законодавчими актами. Комунальне унітарне підприємство очолює керівник підприємства, що призначається органом, до сфери управління якого входить підприємство, і є підзвітним цьому органу.

Що стосується діяльності державних підприємств у сфері міського транспорту, варто відзначити, що відповідно до ст. 73 ГК України органом управління державного унітарного підприємства є керівник підприємства, який призначається органом, до сфери управління якого входить підприємство, і є підзвітним цьому органу.

Незважаючи на те, що згідно з ГК України органи місцевого самоврядування не можуть виступати як суб'єкти господарювання, в досліджуваному контексті ми розглядаємо їх як замовників транспортних послуг, а також як суб'єкт, який забезпечує взаємне функціонування маршрутів міського транспорту, мережу підприємств, пов'язаних із міськими перевезеннями та іншими міськими службами. Органи місцевого самоврядування здійснюють свої повноваження щодо суб'єктів господарювання в межах своїх повноважень, а також окремі повноваження органів виконавчої влади, надані їм законом. У галузі міського транспорту органи місцевого самоврядування повинні забезпечувати надійний стан транспортної мережі, модернізацію систем організації транспортного руху, диспетчеризацію та контроль якості транспортного обслуговування населення, забезпечення безпеки перевезень та підтримання рухомого складу в належному стані, що відповідає технічним вимогам. Реалізуючи такі завдання, органи місцевого самоврядування створюють відповідні підприємства та служби, в яких, у свою чергу, будуть створені відповідні органи управління, підзвітні власним засновникам.

З боку держави можуть бути висунуті додаткові вимоги до органів управління підприємствами транспорту. Так, Укртрансінспекція змінює організаційні, кваліфікаційні та технологічні вимоги, обов'язкові для перевезень автомобільним транспортом. До ринку автомобільних перевезень допускать лише перевізників з відповідним фінансовим станом та необхідною професійною компетенцією. Керівник, менеджер організації перевезень складатимуть письмовий іспит, щоб згодом отримати свідоцтво професійної компетенції [12]. Положення щодо відповідності фінансового стану перевізника затверджуватиметься Кабінетом Міністрів. На підтвердження своєї здатності виконувати господарські зобов'язання протягом фінансового року підприємства надаватимуть за останній звітний рік фінансову звітність або документи, що підтверджують наявність основних засобів, суму отриманого доходу, оборотних та фінансових активів на загальну суму щонайменше 1500 неоподатковуваних мінімумів та по 800 неоподатковуваних мінімумів – за використання кожного наступного транспортного засобу.

Для отримання ліцензії з надання послуг із перевезення автомобільним транспортом підприємство повинно мати хорошу репутацію. Керівник, менеджер з організації перевезень, фізична особа-підприємець не повинні мати проблем із законом (притягнень до кримінальної та адміністративної відповідальності). Протягом одного календарного року на перевізника, керівника, менеджера з організації перевезень, фізичну особу-підприємця, водіїв при виконанні перевезень територією України не має бути накладено адміністративно-господарських та адміністративних штрафів, стосовно яких завершено всі передбачені законодавством процедури оскарження, у сумі, що не перевищує 500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян із розрахунку на один автомобіль.

Крім Укртрансінспекції, свої вимоги до органів управління можуть бути в акціонерів, засновників та інвесторів підприємств транспорту. Безконфліктність між засновниками та органами управління або швидке вирішення наявних конфліктів набуває осо-

бливої важливості у сфері міського транспорту. Адже тривалі корпоративні суперечки між інвесторами та менеджментом транспортного підприємства можуть призвести до зупинки роботи підприємства, що, у свою чергу, негативним чином відіб'ється на роботі міського транспорту.

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав інвесторів» певним чином врегулює взаємини менеджменту та засновників. Так, внесені зміни у Кодекс законів про працю України: ч. 1 ст. 41 доповнюється пунктом 5, згідно з яким додатковою підставою розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу з окремими категоріями працівників за певних умов, серед іншого, є припинення повноважень посадових осіб. До статті 44 вносяться зміни, згідно з якими у разі припинення трудового договору з підстав, зазначених у пункті 5 частини 1 статті 41, працівнику виплачується вихідна допомога у розмірі не менше ніж шестимісячний середній заробіток [13].

У частині 4 статті 89 Господарського кодексу України встановлюється, що посадові особи відповідають за шкоду, заподіяну ними господарському товариству, в межах і порядку, передбачених законом. До частини 3 статті 99 Цивільного кодексу вносяться зміни, згідно з якими повноваження члена виконавчого органу можуть бути в будь-який час припинені або він може бути тимчасово відсторонений від виконання своїх повноважень.

Окреслені зміни законодавства повинні позитивним чином відобразитися й на діяльності підприємств міського транспорту.

Отже, слід відзначити, що органи управління суб'єктів у сфері міського транспорту мають як спільні риси з іншими суб'єктами, так і притаманні тільки цій сфері ознаки.

Володіючи всіма властивостями системи, міський транспорт має певну специфіку у здійсненні управління. Поряд з управлінням суб'єктами з боку органів місцевого самоврядування існує також потреба в управлінні такими суб'єктами з боку держави. Ми вже відзначали, що метою державного управління в області міського транспорту є своєчасне, повне та якісне задоволення потреб населення й суспільного виробництва в перевезеннях [14, с. 64].

Слід погодитися з М.Л. Шелухіним у тому, що під суб'єктами управління у сфері транспортної діяльності слід розуміти органи державного управління, які наділені відповідними власними повноваженнями у сфері виконавчої та розпорядної діяльності, під час здійснення якої забезпечуються злагодженість і єдність дій у вирішенні загальнодержавних і міжгалузевих завдань [11, с. 79]. Управління транспортом як цілісною єдиною системою персоніфіковано, уніфіковано та розподілено між органами державної влади відповідно до їх компетенції. Управління транспортом здійснюють Верховна Рада України; Кабінет Міністрів України; Міністерство транспорту України; спеціально уповноважені на це органи транспорту відповідно до чинного законодавства. Кожний із зазначених органів здійснює управління в межах своєї компетенції та притаманними йому методами. Вищі органи законодавчої і виконавчої влади приймають відповідні закони, постанови, статuti, інші нормативні акти, спрямовані на забезпечення діяльності різних видів транспорту і транспортної системи в цілому. Спеціально уповноважені транспортні органи та місцеві органи виконавчої влади й органи місцевого самоврядування забезпечують виконання законів, нормативних актів вищих органів влади й приймають свої нормативні акти, а також акти застосування норм права, спрямовані на безпосереднє виконання завдань, пов'язаних із перевезенням пасажирів і вантажів, з організацією роботи транспорту в цілому.

Отже, суб'єкти управління транспортом – це органи, організації та їхні посадові особи, створені у встановленому законодавством порядку спеціально для здійснення управлінських функцій, наділені правами й обов'язками, щоб своїми діями реалізувати надані права і виконувати покладені на них обов'язки. Проте суб'єкти управління

транспортном не можна відносити до органів управління суб'єктів у сфері міського транспорту. У даному випадку доцільним буде твердження, що ці суб'єкти виступають органами управління всією транспортною системою та опосередковано суб'єктами у сфері міського транспорту без втручання в їх господарську компетенцію.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що органи управління суб'єктів у сфері міського транспорту мають як спільні риси з іншими суб'єктами, так і притаманні суб'єктам тільки цієї сфери ознаки. Спільні риси містяться в загальному законодавстві, що регулює порядок створення та компетенцію органів управління суб'єктів господарювання, органів місцевого самоврядування та державних органів. Відмінні риси обумовлені специфічністю діяльності суб'єктів міського транспорту і необхідністю координації та контролю їх діяльності з боку компетентних органів. Від органів управління суб'єктів у сфері міського транспорту слід відокремлювати суб'єктів управління транспортом, які виступають органами управління всією транспортною системою та опосередковано суб'єктами у сфері міського транспорту без втручання в їх господарську компетенцію.

Список використаних джерел:

1. Андреев В.К. Правосубъектность хозяйственных органов: сущность и организация / В.К. Андреев ; отв. редактор В.В. Лаптев. – М. : Наука, 1986. – 123 с.
2. Беляневич О.А. Теоретичні проблеми господарського договірної права: дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.04 «Господарське право; господарсько-процесуальне право» / О.А. Беляневич ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2006. – 506 с.
3. Лаптев В.В. К совершенствованию хозяйственного законодательства. – Советское государство и право, 1967. – № 7. – С. 96.
4. Економіка підприємства : підручник / за ред. С. Ф. Покропивного. – К. : КНЕУ, – 2004. – 528 с.
5. Щербина В.С. Суб'єкти господарського права : монографія / В.С. Щербина. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 264 с.
6. Коссой Ю.М. Экономика и управление на городском электрическом транспорте : учеб. для студентов вузов, обучающихся по специальности 180700 «Электр. трансп.» / Ю.М. Коссой. – М. : Мастерство, 2002. – 336 с.
7. Ткаченко А.М. Державне регулювання діяльності в галузі транспорту / А.М. Ткаченко // Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. – 2004. – №2. – С. 271–277.
8. Развадовський В.Й. Функції державного управління транспортною системою України / В.Й. Развадовський // Право України. – 2004. – № 5. – С.12–126.
9. Организация, планирование и управление в автотранспортных предприятиях : учеб. для вузов / М.П. Улицкий, К.А. Савченко-Бельский, Н.Ф. Билибина и др.; под ред. М.П. Улицкого. – М. : Транспорт, 2007. – 328 с.
10. Колпаков В.К. Адміністративне право України : навчальний посібник / В.К. Колпаков. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 544 с.
11. Транспортне право України : [підруч. для студ. юр. спец. вищ. навч. закл. / за ред. М. Л. Шелухіна]. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2008. – 896 с.
12. Виговський В. Керівники підуть на іспит [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukurier.gov.ua/uk/news/kerivniki-pidut-na-ispit/>.
13. В Україні посилюють захист прав інвесторів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/news/2014/05/30/460133/>.
14. Волік В.В. Щодо органів управління суб'єктів у галузі міського транспорту / В.В. Волік // Юридичні науки: історія, сучасний стан та перспективи досліджень : міжн. наук.-практ. конф., 13–14 червня 2014 р. – К. : Центр правових наукових досліджень, 2014. – С. 62–64.

